

Askeri Dalgıç, Denizaltı, Kurbağa Adam Özel İhtisaslı Personel ile Sivil Profesyonel Sualtıadamları Muayene ve Değerlendirme Usüllerinin Karşılaştırılması

The Comparison of Examination and Assessment Methods Between Military Divers, Submarine, Amphibious Specialized Personnel and Civil Professional Industry Divers

Engin KARAKUZU¹, Serkan ERGÖZEN²

¹Aksaz Deniz Üssü BBMM Basınç Odası, Muğla

²Muğla Sıtkı Koçman Sıtkı Koçman Üniversitesi Tıp Fakültesi Sualtı Hekimliği ve Hiperbarik Tıp Anabilim Dalı, Muğla

Öz

Askeri dalgıçların muayene ve değerlendirmeleri daha önceden askeri hastanelerdeki askeri doktorlar tarafından yapılmakta iken, bu hastanelerin Sağlık Bakanlığı'na devri sonrası bu görev sivil hekimlerin de sorumluluk alanına girmiştir. Bu derlemede, Türk Silahlı Kuvvetleri, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı'ndaki askeri dalgıçların ve bunların adaylarının tıbbi nitelikleri, meslektaşlarımızın adli sorunlarla karşı karşıya kalmamaları için sivil profesyonel dalgıçların tıbbi nitelikleri ile karşılaştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Askeri Dalgıç, Muayene, Profesyonel Sualtıadamı, Sağlık Kurulu Raporu, Sağlık Yeteneği

Abstract

While military divers' physical examination and assessment had been once performed by military physicians at military hospitals, after the transfer of military hospitals to the Ministry of Health this duty has been fallen within civil physicians' area of responsibility. In this review, the medical qualifications of military divers and candidates of these in the Turkish Armed Forces, the General Command of Gendarmerie and Coast Guard Command were compared with the medical qualifications of civil professional divers in order our colleagues not to face with legal matters.

Keywords: Examination, Health Board Report, Health Qualification, Military Diver, Professional Diver

Giriş

Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK), Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı mensubu olan dalgıç/denizaltıcı/kurbağa adam personel ve bunların adaylarının sağlık yetenekleri ve periyodik muayeneleri "TSK, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı Sağlık Yeteneği Yönetmeliği" (SYY) tarafından düzenlenmektedir (1). TSK, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı mensubu olan dalgıç/denizaltıcı/kurbağa adam personel ve bunların adaylarına yapılacak sağlık işlemleri ve bahsi geçen bu personele uygulanacak her türlü sağlık işlemlerine ilişkin usul ve esaslar "Sağlık Muayene Yönergesi"nde belirlenmiştir (2).

Bu yönetmelik ve yönerge kapsamında Deniz Kuvvetleri Komutanlığı özel ihtisaslı personelinin sağlıkla ilişkili yapılan işlemleri uzun yıllardır askeri sağlık hizmetlerinin farklı basamakları tarafından uygulanmakta iken; "Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması ve Milli Savunma Üniversitesi Kurulması ile Bazı Kanunlarda

Değişiklik Yapılmasına Dair 669 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK)"nin 107. maddesine göre, 17.08.2016 gün ve 29804 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 2016/9109 sayılı "Gülhane Askeri Tıp Akademisi ve Asker Hastanelerinin Devrine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Karar" ile TSK Sağlık Komutanlığı bünyesinde bulunan Gülhane Askeri Tıp Akademisine bağlı eğitim hastaneleri, dispanser ve benzeri sağlık birimleri ile Jandarma Genel Komutanlığı'na ait sağlık kuruluşlarının Sağlık Bakanlığı'na devri sonrasında sorumluluk, Sağlık Bakanlığı bünyesindeki hastanelere bırakılmıştır (3). Dalgıç/denizaltıcı/kurbağa adam personel ve bunların adaylarının sağlık yetenekleri ve periyodik muayeneleri ise diğer askeri personel heyetlerinden ve sivil heyetlerden farklı tutularak, basınç testinin uygulanabildiği ve Sağlık Bakanlığı'na yetki verilen yalnızca 4 kamu hastanesinde yapılabilmektedir (4). Bu hastaneler İstanbul Sultan Abdülhamid Han Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Ankara Gülhane Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Marmaris Devlet Hastanesi ve Gölcük Necati Çelik Devlet Hastanesi'dir.

Sivil platforma baktığımızda sanayi dalgıçları yeterlilikleri "Profesyonel Sualtıadamı Yönetmeliği" ne (PSAY) göre değerlendirilir (5). Sağlık yeterliliğinin değerlendirilmesi için sivil dalgıçlar sualtı hekimlerinden rapor almak zorundadır, heyet raporu uygulaması yoktur. PSAY ikinci bölüm, "Başvuruda Bulunulacak Yerler ve İşlemler" başlığı altında bulunan 6.maddeye göre; "Sualtıadamı olmak için müracaatta bulunan

ORCID No
Engin KARAKUZU 0000-0002-6201-9597
Serkan ERGÖZEN 0000-0003-1171-3703

Başvuru Tarihi / Received: 19.07.2019
Kabul Tarihi / Accepted : 20.08.2019

Adres / Correspondence : Engin KARAKUZU
Aksaz Deniz Üssü BBMM Basınç Odası, Muğla

e-posta / e-mail : dr.enginkarakuzu@gmail.com

adaylar, ilgili liman başkanlıkları tarafından, sağlık raporu düzenlenmesi amacıyla bünyesinde tazyik odası ve sualtı hekimi bulunduran resmî kuruluşlara veya Sağlık Bakanlığı tarafından yetkilendirilen bünyesinde tazyik odası ile sualtı hekimi bulunduran özel sağlık kuruluşlarına sevk olunarak bu yönetmelikte yazılı sağlık hükümlerine göre muayene ettirilir” hükmü amirdir. Bu maddeye istinaden, profesyonel sualtıadamı sağlık raporu düzenlenmesi için başvurulabilecek sağlık kuruluşları hakkında resmi sevk belgesi alındıktan sonraki tek kısıt sualtı hekimi ve basınç odasının birlikte bulunması şartıdır.

Bu yazının hazırlanmasındaki temel amaç; daha önce askeri hastanelerde görev almamış ancak askeri hastanelerin Sağlık Bakanlığı’na devri sonrası artık bu hizmetlerde görev alacak sualtı hekimliği ve hiperbarik tıp uzmanları ile askeri heyete giren diğer hekimleri bilgilendirmek, askeri dalgıç/denizaltıcı/kurbağa adam personel ve bunların adaylarının yeterlilik ve periyodik muayene raporları ile sivil sektördeki profesyonel sualtıadamları için gerekli dalış raporları arasındaki farklılıklara dikkat çekmektir.

Genel Bilgiler

Bahse konu iki yönetmeliği karşılaştırdığımızda en temel farklılık; askeri dalgıçlar için sualtı hekimi onayı dışında diğer branşlarla birlikte yapılan heyet raporunun gerekmesidir. Bunun dışındaki bir diğer farklılık, askeri dalgıçlar için adayların sağlık yeteneklerinin değerlendirilmesi ve koşulları sağlayanların dalgıç personel olmalarını müteakip yapılan periyodik muayenelerinin yönetmelik maddeleri olarak birbirinden ayrılmasıdır. PSAY’da ise sualtı hekimi gerekli tetkikleri ve değerlendirmeleri diğer branşlardan talep edip sonuç kararını kendisi verebilmektedir. Yine PSAY’a göre adayların başlangıç ve kontrol muayenelerinde tıbbi gereklilikler açısından belirgin bir farklılık yoktur.

Her iki yönetmelikte de periyodik muayene sıklığı 2 yılda bir olarak belirlenmişken, Askeri Dalgıç, Denizaltı, Kurbağa Adam Özel İhtisaslı Personel periyodik muayenelerinin dışında, birliklerindeki sualtı hekimleri tarafından periyodik muayenenin yapılmadığı yılda, sağlık durum değerlendirmesine tabi tutulmaktadır. Bu değerlendirme sonucunda, özel ihtisaslarına engel hastalığı olduğu düşünülen veya tespit edilenler, haklarında kesin karar verilmek üzere yine dalgıç sınıfı raporları vermeye yetkili hastanelerin sağlık kurumlarına sevk edilebilirler.

TSK SYY’ye göre dalgıç ve kurbağa adam özel ihtisas adayları en fazla 30, dalış tabibi ve basınç odası operatörü adayları ise en fazla 35 yaşında olmalıdır. PSAY’a göre sanayi dalgıçları 18 yaşını bitirmiş ve mesleğe yeni başlayacaklar için 40 yaşından gün almamış olmalıdır.

“Hastalıklar ve arızalar listesi” ne baktığımızda, sistemlere göre her iki yönetmeliğe ait farklılıklar şu şekildedir:

TSK SYY’ye göre askeri dalgıç adaylarının ağırlıkları, “Hastalıklar Listesi”nin 32’nci maddesinde yer alan “Boya Göre Standart Ağırlık Çizelgesi”nde belirlenen alt sınırın %10’undan az ve üst sınırın %10’undan fazla olmamalıdır. Periyodik muayenede ise vücut kitle indeksi 29.9 kg/m² den fazla olamaz. PSAY’a göre sanayi dalgıçlarının vücut ağırlığı, normogramlara göre %20’nin üzerinde olanlar aday olamazlar. Meslekteki profesyonel sualtıadamları ise normal kilolarına döne kadar dekompresyonlu dalış yapamazlar.

TSK SYY’ye göre adayların göz muayenesinde, diskromatopsi ile 0.5 diyoptriyi aşan miyopi, hipermetropi ve astigmatizma bulunmamalı ve gözün diğer hastalıkları açısından tam sağlam olmalıdır. Ayrıca, keratorefraktif cerrahi (PRK, LASEK, LASİK ya da iLASİK) yöntemiyle ameliyat olanlarda üç aylık takipten sonra görme kaybı ve komplikasyon gelişmemiş olmalıdır. PSAY’a göre renk körlüğü, gece körlüğü ve glokomu olanlar ile görme keskinliği her iki gözde 8/10’un altında olanlar profesyonel sualtıadamı olamazlar.

TSK SYY’ye göre dalgıç ve kurbağa adam özel ihtisas adaylarında kulak zarının kronikleşmiş perforasyonları, orta kulağın kronik hastalıkları, malign otitis eksterna, kulak zarı atrofisi, orta kulak adesiv proçesi, geçirilmiş stapedektomi ameliyatı, Meniere hastalığı, iç kulak ameliyatları, ossiküloplasti, larenjektomi, laringosel, gırtlakta paralizi, tümör ve stenoz bulunmamalıdır. Üst solunum yollarında tıbbi ve cerrahi tedavi ile düzeltilmeyen nefes almaya engel şekil bozuklukları ile burun bölgesinde veya sinüslerinde basınç eşitleme yeteneğine engel olan ve tıbbi veya cerrahi tedavi ile düzeltilmeyen deformasyonu ya da hastalığı bulunmamalıdır. Dalgıç ve kurbağa adam özel ihtisaslı subay ve astsubaylar 5 yılda bir, işitme kaybı bulunanlar ise her periyodik muayenede odimetrik incelemeye tabi tutulur. PSAY’a göre sanayi dalgıçlarının orta kulak basınç eşitlemesini engelleyen patolojiler ile orta kulak cerrahi operasyonu geçirmiş (stapedektomi, protez vb.) olanlar; işitme frekanslarında her iki kulakta ortalama 30 dB, tek kulakta 50 dB kaybı olanlar dalamazlar, ilk ve kontrol muayenelerinde odioojik, vestibüler ve odimetrik muayene zorunludur.

TSK SYY’ye göre dalgıç ve kurbağa adam özel ihtisas adaylarının kardiyolojik değerlendirmeleri EKG ve 5 yılda bir transtorasik ekokardiyografi ile yapılmalıdır. PSAY’a göre sanayi dalgıç adaylarından kardiyak kapasiteyi sınırlayan herhangi bir kalp hastalığı (doğumsal hipertansif, kapaksal, ileti, aterosklerotik) olanlar ile kanda oksijen ve karbondioksit taşınma kapasitesini bozan hastalıkları olanlar ve kronik anemisi,

hemoglobinopatisi, koagülopatisi bulunanlar profesyonel sualtıadamı olamazlar.

TSK SYY'ye göre dalgıç ve kurbağa adam özel ihtisas adaylarından subay ve astsubaylara akciğer radyografisi istenir. Bunlarda bronşial astım, aktif bir akciğer hastalığı veya geçirilmiş tüberküloz bulunmamalıdır. Tüberküloz dışında tam iyileşen hastalıklarda vital kapasite ve diğer spirometrik parametreler normal sınırlarda olmalıdır. PSAY'a göre profesyonel sualtıadamlarının solunum sistemlerinde restriktif ve obstrüktif bir kısıtlılık, hava hapsine yol açacak bir lezyon (kist, kavern, kavite v.b.) bulunmamalıdır. İlk ve kontrol muayenelerinde akciğer grafisi ve solunum fonksiyon testleri yaptırılması zorunludur.

TSK SYY'ye göre dalgıç ve kurbağa adam özel ihtisas adaylarında psikiyatrik olarak; geçirilmiş nevroitik bozukluklar, tedavi ile kontrol altına alınmış (remisyonda) nevroitik bozukluklar, geçirilmiş uyum bozukluğu, geçirilmiş madde kullanım bozukluğu, kişilik örüntüleri, tıbbi nedenlere bağlı çok hafif derecede kişilik değişimleri veya tıbbi nedenlere bağlı geçirilmiş ruhsal bozukluklar, hafif derecede tik bozuklukları, hafif düzeydeki uyku bozuklukları kapsamında idame tedavisi alanlar üç ayda bir kontrol edilmek üzere iki yıla kadar dalıştan alıkonulabilir. PSAY'a göre psikiyatrik ve nörolojik açıdan bakıldığında; ilaçlarla kontrol altına alınıp alınmadığına bakılmaksızın, çocuk çağı febril konvülsiyonları hariç her türlü nöbet epizodları, nörofiliz, beyin ve medulla spinalis tümörleri, demiyelinizan hastalıklar, 24 saatten uzun bilinç kaybının eşlik ettiği geçirilmiş kafa travmaları, çökme tarzı kafa kırıkları, intrakraniyal hemoraji, ciddi beyin kontüzyonları ya da süregelen nörolojik veya EEG anormallikleri, narkolepsi, katalepsi vb. durumlar, dalışa bağlı kalıcı merkezi sinir sistemi sekelleri, açıklanamayan geçici bilinç kayıpları, görme kaybı, bilinç kaybı, kusma ve hemipleji ile seyreden migren atakları bulunanlar profesyonel sualtıadamı olamazlar.

TSK SYY'ye göre dalgıç ve kurbağa adamlarda, dalışa bağlı olarak gelişebilen disbarik osteonekroz hastalığı taraması, sualtı hekimliği ve hiperbarik tıp uzmanının lüzum görmesi halinde yapılır. PSAY'a göre profesyonel sualtıadamlarının tüm ekstremiteleri tam ve ekstremitelerinde hareketleri normal sınırlar içinde bulunmalıdır. İlk ve kontrol muayenelerinde disbarik osteonekroz yönünden radyolojik tetkiklerin yapılması zorunludur.

İç hastalıkları açısından yönetmelikleri karşılaştığımızda, TSK SYY'ye göre dalgıç ve kurbağa adam özel ihtisas adaylarında muayene ve tetkikler sonucunda;

- Sekonder polisitemiler,
- Anemi, lökopeni, trombositopeni, benign monoklonal gamapatiler, taşıyıcı hemoglobinopatiler,

- Otoimmün bağ dokusu hastalıkları veya vaskülitler,
- Metabolik veya endokrin bozukluklara bağlı kemik hastalıkları (osteogenezis imperfekta, Paget hastalığı vb.),
- Eklem hareketlerinde belirgin gevşeklik, tekrarlayan çıkıklar veya organ tutulumu olmayan doğumsal bağ dokusu hastalıkları,
- Antifosfolipid sendromu,
- Kemik mineral dansite ölçümleri düşüklüğü saptanmışsa, bu hastalıklardan tedavi görenler iki yıla kadar dalıştan alıkonulabilir.
- Otonom sinir sistemi bozuklukları (aşırı terleme, labil hipertansiyon, postural hipotansiyon, vazovagal senkop), sinüzal taşikardi, sinüzal bradikardi ve nörosirkülatuar asteni saptanmışsa, bu hastalıklardan tedavi görenler bir yıla kadar dalıştan alıkonulabilir.
- Karaciğer ve dalağın komplikasyonsuz hemanjiomları ve benign tümörleri,
- Her türlü kistleri ile komplikasyonsuz kist ve abse ameliyatları (perkütan girişimleri dahil),
- Dalakta ve karaciğerde nonspesifik kalsifikasyonlar,
- Hepatomegaliler (karaciğer fonksiyon testleri normal),
- Kot kenarını geçmeyen splenomegaliler,
- Mezenter kistleri ve komplikasyonsuz ameliyatları saptananlardan, tedavileri sonrası durumu düzelenler dalışa dönebilir.PSAY'a göre muayene ve tetkikler sonucunda;
- Kardiyak kapasiteyi sınırlayan herhangi bir kalp hastalığı (doğumsal, hipertansif, kapaksal, ileti, aterosklerotik),
- Kanda oksijen ve karbondioksit taşıma kapasitesini bozan hastalıklar,
- Kronik anemi, hemoglobinopati, koagülopati,
- Kronik sindirim sistemi hastalıkları,
- Crohn hastalığı, ülseratif kolit gibi enteropatiler,
- Aktif peptik ulkusu ve kardial disfonksiyonu saptananlar, profesyonel sualtıadamı olamazlar.

TSK SYY'ye göre dalgıç ve kurbağa adam özel ihtisas adaylarının son muayeneleri basınç odasında yapılacak test ile tamamlanır. Bütün adaylar basınç odasında 60 fsw (18.3 m) eşiti basınç altında bırakılır. Test esnasında adayların basınç eşitleme yeteneği ve kapalı alandaki psikolojik tepkileri değerlendirilir. Basınç odası testini geçemeyen adaylar dalgıç ve kurbağa adam özel ihtisas adayı ile dalış tabibi ve basınç odası operatörü adayı olarak seçilmez. PSAY'a göre sanayi dalgıçları için basınç testi uygulaması yoktur.

Sonuç

Bu yazı ile Sağlık Bakanlığı tarafından yetkilendirilmiş kamu hastanelerinde, TSK, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik

Komutanlığı mensubu olan dalgıç personel, öğrenciler ve bunların adaylarının sağlık kurulu işlemlerinde bakılan ve değerlendirilen tetkikleri ile profesyonel sualtıadamları için istenilen tetkikler ve değerlendirmeler kıyaslanmıştır. Öncelikli istenen testler konusunda benzerlikler olsa da değerlendirme yöntemleri, bazı testlerin istenme sıklığı ve dalışa devamlılık kriterleri açısından farklılıklar mevcuttur. Örneğin; profesyonel sualtıadamları hakkındaki karar için sadece sualtı hekimi onayı yeterli iken, askeri dalgıç raporlarında tüm heyet doktorlarının toplanarak onayladığı heyet kararı gerekmesi ve adaylar için basınç testi zorunluluğu vardır. Bu tür farklılıkların Sağlık Bakanlığı'na bağlı yetkili hastanelerce gözden kaçırılmaması, özellikle bu raporlardan sorumlu olan sualtı hekimlerini yakından ilgilendirmektedir. Olası hatalar idari ve yasal açıdan sorunlara yol açabilmektedir.

Kaynaklar

1. Türk Silahlı Kuvvetleri, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı Sağlık Yeteneği Yönetmeliği. 2016. <https://www.msb.gov.tr/Duyuru/tsk-jandarma-genel-komutanligi-ve-sahil-guvenlik-komutanligi-saglik-yeteneği-yonetmeliği>
2. Türkiye Cumhuriyeti Milli Savunma Bakanlığı Türk Silahlı Kuvvetleri, Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı Personelinin Sağlık Muayene Yönergesi; SMY 33-3. 2016. <https://www.msb.gov.tr/Duyuru/msy-33-3-turk-silahli-kuvvetleri-jandarma-genel-komutanligi-sahil-guvenlik-komutanligi-personelinin-saglik-muayene-yonergesi-2192018>
3. Gülhane Askeri Tıp Akademisi ve Asker Hastanelerinin Devrine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Karar. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/08/20160817.htm>
4. T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü 23642684 sayılı TSK SYY Kapsamında Verilen Sağlık Raporları konulu 2016/15 sayılı Genelgesi
5. Profesyonel Sualtıadamları Yönetmeliği, resmi gazete sayısı:23098, 02/09/1997 Yayımlı Tarihli 20/03/2016 Tarihinde Değişiklik